

УДК 65.012.8: 658.7

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЛОГІСТИЧНИХ УТВОРЕНЬ

В.Г.Алькема

Університет економіки та права «КРОК»

Розглянуто теоретичні засади системології економічної безпеки. Досліджено логістичне утворення як суб'єкт економічної безпеки та конче птуальні засади формування системи економічної безпеки логістичних утворень в умовах глобалізації. Проаналізовано передумови та сучасний стан досліджень проблем економічної безпеки логістичних утворень.

Економічна безпека є багатоаспектним поняттям, яке відображає певний стан та можливості системного об'єкта. Під об'єктом в цьому дослідженні розглядається економічна система, а під безпекою властивість цієї системи. Система економічної безпеки нами розглядається як корінна функція системи, що реалізується завдяки функціонуванню певного набору складових підсистем та елементів. Система економічної безпеки в умовах глобалізації є складною, відкритою, ієрархічною, багаторівневою економічною системою. Основою визначення рівня ієрархії системи економічної безпеки може бути рівень управління або інша ознака, яка ґрунтується на показниках масштабності економічної діяльності або параметрах величини потенціалу економічного простору, який убезпечується відповідною економічною системою. Число рівнів ієрархії або кількість підсистем залежить від організаційного або адміністративного поділу економічних систем або штучного поділу залежно від завдання дослідження. Враховуючи принцип системності, поділ за рівнями безпеки можна здійснити в межах підсистем будь-якого рівня ієрархії системи економічної безпеки. На кожному рівні економічної безпеки визначають її види, які пов'язані з рівнями управління відповідних економічних систем. В межах окремого виду економічної безпеки виокремлюють певні складові. Кількість та особливості цих складових визначаються змістом функцій, які повинні реалізовувати відповідні системи безпеки в процесі її еволюції. Функціональні складові систем в залежності від їх ієрархічного рівня відрізняються. Модель складових економічної безпеки певного виду є відкритою. Доповнення складових може бути викликано новими аспектами розвитку економічної системи або

ситуацією в якій вона опинилась. Будь яка складова економічної безпеки може бути представлена як сукупність компонентів.

Як надскладна система, система глобальної економічної безпеки має індивідуальні особливості і еволюціонує під впливом зовнішніх глобальних викликів та загроз і внутрішніх факторів, обумовлених динамікою функціонування міжнародних та впливових національних систем економічної безпеки. Ці особливості проявляються у характері структурної зв'язності системи, складності, стійкості, адаптивності, ефективності, надійності та самоорганізації. Система економічної безпеки формалізовано може бути представлена сукупністю наступних складових: концепція економічної безпеки, інтереси в сфері економічної діяльності, загрози економічній системі, сукупність індикаторів економічної безпеки, граничні значення індикаторів безпеки, організація економічної безпеки та правове забезпечення економічної безпеки. Зміцнення економічної безпеки на різних рівнях пропонується здійснювати шляхом використання логістичної інтеграції економічних процесів на функціональному, інституційному та інтеграційному рівнях. Суб'єкти господарської діяльності при такому структуруванні економічних систем трансформують в логістичні утворення – нові форми організації економічної діяльності в умовах інтернаціоналізації і глобалізації економіки. Такі утворення можуть мати різну форму структурування.

Логістичні утворення (ЛУ) – це будь-які суб'єкти господарської діяльності підприємства, організації та установи, а також їх інституціональні та інтеграційні об'єднання, що здійснюють свою діяльність на принципах сучасної концепції логістики, їх організаційним базисом є логістична система а управління логістикою здійснюються спеціальними структурними підрозділами або службами. В основу ієрархічної багаторівневої видової структури ЛУ нами покладено принцип агрегування логістичних систем. В межах цього агрегування виділено функціональні логістичні утворення (ФЛУ) та логістичні утворення мікрорівня (МІЛУ), мезорівня (МЗЛУ), макрорівня (МРЛУ), міжнародного рівня (МЛУ) та глобальні логістичні утворення (ГЛУ). Економічна безпека ЛУ є багатоаспектним поняттям, яке відображає певний стан та можливості системного об'єкта який функціонує на засадах концепції логістики. Під об'єктом в цьому дослідженні розглядається структурована економічна система, а під безпекою властивість утворень цієї системи. Система економічної безпеки ЛУ нами розглядається як їх корінна функція яка реалізується завдяки функціонуванню певного набору складових підсистем та елементів. Система економічної безпеки ЛУ в

умовах глобалізації є ієрархічною багаторівневою економічною системою. Система економічної безпеки ЛУ кожного ієрархічного рівня є поліструктурною і включає декілька складових, які мають відмінності на кожному рівні ієрархії. Існує відмінність у характері взаємодії між підсистемами системи економічної безпеки слабко структурованого та структурованого глобального ринкового середовища. Це пов'язано з особливостями ділових стосунків між ЛУ різних рівнів ієрархії, які є, як правило, довготривалими, надійними та партнерськими. Такий характер ділових відносин дозволяє частково зняти міжсистемні проблеми і протиріччя, які є зовнішніми загрозами в умовах неструктурованого, а під час і недостатньо в правовому організаційно-економічному сенсі унормованого економічного простору. І таким чином, суттєво зміцнити стан економічної безпеки ЛУ на різних рівнях. МРЛУ убезпечуються системою національної економічної безпеки і мають перевагу перед неструктурованими суб'єктами економіки, яка полягає у збалансуванні в межах ланцюга поставок економічних інтересів ЛУ різних рівнів та напрацюванні єдиного механізму зменшення та усунення загроз в межах національного економічного простору. Це досягається завдяки між корпоративній партнерській взаємодії суб'єктів господарювання. Для вітчизняної економіки важливим фактором зміцнення національної економічної безпеки є формування МРЛУ, які за формою структурування є ланцюгами поставок готової продукції. Сучасна економічна практика зорієнтована переважно на технологічні ланцюги поставок сировини та напівфабрикатів первинної переробки. Це призводить до неефективного використання науково-технічного та кадрового потенціалу підприємств кінцевої переробки і в першу чергу фінішних стадій в металургії та усіх технологічних стадій машинобудування. Така ситуація безпосередньо впливає на зниження рівня та стійкості економічного потенціалу господарських утворень усіх видів діяльності. Невідкладною є необхідність розробки методологічних підходів до формування оптимальних МРЛУ, які відповідають критеріям національної економічної безпеки.

Економічна безпека логістичного утворення є інтегрального властивістю його економічної системи і включає: правову визначеність і прозорість діяльності, ефективність і стійкість функціонування, конкурентоспроможність, розвиток потенціалу, адаптивність і гнучкість за рахунок логістизації процесів діяльності. Управління економічною безпекою здійснюється на підставі механізму контролінгу сукупності індикаторів факторів, що забезпечують економічну безпеку. Цей механізм включає: оцінку

значень індикаторів, оцінку величин відхилень, аналіз причин відхилень індикаторів і прийняття рішень щодо їх усунення. З огляду на превентивний характер заходів забезпечення безпеки вони реалізуються у системі раннього попередження та реагування. В умовах фінансово-економічної кризи потреба в управлінні економічною безпекою логістичних утворень значно зростає про що красномовно свідчить практика господарювання вітчизняних та зарубіжних компаній, які здійснюють свою діяльність в Україні. Актуальною є проблема формування науково обґрунтованого підходу проектування системи управління економічною безпекою логістичних утворень. Доцільним є використання ціннісно-орієнтованого підходу при якому система управління економічною безпекою ґрунтується на цінностях суб'єкта системи економічної безпеки. Цінності є підґрунтям базових чинників та ключових факторів (джерел) існування цієї системи. На їх підставі здійснюється вибір парадигми управління системою економічної безпеки та встановлюються критерії і індикатори її оцінки. Розглянуто реалізацію зазначеного підходу для динамічного ринку. Вважаючи лояльність вищою формою ринкової взаємодії в умовах технологічних ринків визначено її складові та сформовано матрицю формування задоволеності споживача. На підставі сформованих матриць забезпечення лояльності та задоволеності споживачів в умовах динамічного ринку пропонується формувати основні складові системи управління економічної безпеки ЛУ. Формування складових бажано здійснювати в рамках механізму «рівні безпеки – функціональні складові безпеки». Такий підхід дозволить не лише визначити окремі функціональні складові на кожному з рівнів економічної безпеки, але і встановити необхідні елементи та компоненти безпеки, які є суб'єктами і об'єктами управління на відповідних рівнях. А також передбачити необхідний профіль взаємодії та взаємозалежності між ними в процесі функціонування системи управління економічною безпекою.

Ресурсний потенціал економічної безпеки ЛУ – це взаємозв'язана сукупність ресурсів та можливостей на різних етапах ефективної реалізації стратегії економічної безпеки. Структура, характеристики і параметри ресурсного потенціалу економічної безпеки формуються на підставі інформації про потребу відповідних ресурсів та інтенсивність їх споживання в часі та просторі. Цю діяльність краще розпочати з визначення центрів споживання ресурсів, які будуть в подальшому центрами відповідальності за їх витрачення. Після ідентифікації обсягів, структури та характеру ресурсів за кожним центром витрачання необхідно розраховувати

параметри замовлення по кожному центру з урахуванням реальних техніко-технологічних можливостей. Для проведення таких розрахунків слід створити нормативну базу витрачання ресурсів. Для логістичних утворень, які є виробниками продукції, основою створення нормативної бази можуть бути матеріальні та енергетичні баланси. Для сервісних логістичних утворень це витратні коефіцієнти використання матеріальних, терміни експлуатації обладнання, ресурсні терміни безвідмовної роботи тощо. Нормативна база може формуватись на галузевих нормах та нормативних і даних спостережень, які здійснюють фахівці з організації операційних процесів. Не залежно від джерел надходження інформації про витрачання ресурсів, нормативну базу слід постійно удосконалювати. Недосконалість нормативної бази призводить до неефективної діяльності та є джерелом можливих зловживань довірою менеджерів тощо. В практиці логістичних утворень переважна більшість ресурсів є залученими. Для забезпечення раціональності поставок ресурсів необхідно мати достатню інформаційну базу щодо ринків окремих ресурсів. Наявність такої бази створює можливості здійснювати раціональні, якісні та надійні поставки ресурсів протягом визначеного періоду. Ресурсне забезпечення проектів, програм та планів економічної безпеки може здійснюватись за різними альтернативними варіантами. На ринку існує багато альтернатив реалізації поставок ресурсів. Для обґрунтування кращої з можливих альтернатив необхідно здійснювати процедури оптимізації ресурсів. Для обґрунтування кращої з можливих альтернатив необхідно здійснювати процедури оптимізації ресурсів.

Література

1. Алькема В.Г. Параметри економічної безпеки підприємства як логістичної системи // Вісник економіки транспорту і промисловості. Збірник науково-практичних статей. – Харків.: Вид-во УкрДАЗТу, 2010. – Вип. 29, 51-54 с.
2. Алькема В.Г. Фінансова безпека логістичних утворень // В.Г. Алькема / Фінансова система України. Збірник наукових праць. – Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2010. – Вип..14. – 77-94 с.
3. Алькема В.Г. Экономическая безопасность логистических образований / В.Г. Алькема // Логистика: проблемы и решения. –№ 5. – 2010. – С. 34–43.
4. Андрюшків Б.М. Економічна та майнова безпека підприємства і підприємництва. Антирейдерство/ Б.М. Андрюшків, Ю.Я. Вовк, П.Д. Дудкін, та ін.. – Тернопіль – граф. 2008. – 424 с.
5. Донець Л.І. Економічна безпека підприємства: Навч.пос./ Л.І. Донець , Н.В. Ващенко. – К: Центр учбової літератури, 2008 – 240 с.
6. Чухрай Н.І.Формування ланцюга поставок: питання теорії та практики. Монографія./ Н.І Чухрай., О.С. Гірна - Львів:"Інтелект-Захід", 2007. - 232 с.

04.05.2011р.